

NAZYWAĆ (740) *vb impf*

Oba a jasne (w tym w pierwszym 16 r., w drugim 3 r. błędne znakowanie).

inf nazywać (74). ◇ *praes 1 sg* nazywam (10). ◇ *2 sg* nazywász (18). ◇ *3 sg* nazywá (273). ◇ *1 pl* nazywamy (27). ◇ *2 pl* nazywacie (9). ◇ *3 pl* nazywają (123). ◇ *praet 1 sg m* nazywałem (1). ◇ *3 sg m* nazywał (28). ◇ *1 pl m pers -smy* nazywali (1). ◇ *3 pl m pers* nazywali (39). *subst* nazywały (1). ◇ *fut 1 sg m* będę nazywał (1) *KrowObr*, nazywać będę (1) *CzechRozm*. ◇ *2 sg m* będziesz nazywał (1) *KrowObr*, będziesz nazywać (1) *Leop. f* nazywać będziesz (1). ◇ *3 sg m* będzie nazywał (2). ◇ *3 pl m pers* będą nazywać (7), nazywać będą (5); będą nazywać *KrowObr*, *BudBib*, *ArtKanc*, *KlonFlis*; nazywać będą *NiemObr*, *LatHar*; będą nazywać : nazywać będą *Leop* (2:2), *BibRadz* (1:1). ◇ *imp 2 sg* nazywaj (2). ◇ *2 pl* nazywajcie (1). ◇ *con 1 sg m* bych nazywał (1) *CzechEp*, bym nazywał (1) *WujNT*. ◇ *2 sg m* byś nazywał (1). ◇ *3 sg m* by nazywał (3). *n* by nazywało (2). ◇ *3 pl m pers* by nazywali (5). *subst* by nazywały (1). ◇ *impers praet* nazywano (37); -ano (36), -ano (1) *GórnRozm*. ◇ *impers con* by nazywano (3). ◇ *part praes act* nazywając (60).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Używać jakiegoś wyrazu w odniesieniu do danego desygnatu; appellare Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; nominare, vocare Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; cognominare PolAnt, Vulg, Cn; dicere Vulg, PolAnt; appellitare, cognomen dare a. imponere, cognomine dicere, dare vocamen, denominare, indigitare, nomen dare a. dicere a. facere a. imponere a. indere, nominare, notare nomine, nuncupare, perhibere (nomine), praenominare, usurpare, verbum ponere, vocitare Cn (731) :*

a. *O wyrazie istniejącym w danym języku lub słownictwie danej specjalności jako właściwa nazwa tego desygnatu oraz o rzeczywistym imieniu własnym danego miejsca, osoby itp. (w odniesieniu do języków obcych przytacza wyraz obcy lub tłumaczenie jego sensu na polski) [formy: nazywają, nazywano kogo, co = ktoś, coś nazywa(ł(o)) się] [kogo, co] (159) :*

*Z nazwą w I [w tym: sb (44), ai (4); sb i ai (1)] (47): GroicPorz fv; á rácz vpor á złą rádę od niego odiać/ którą rádę póspolicie nazywają Komorną Rádą OrzRozm F2; WujJudConf 22; CzechRozm 7v, 16, 58, 100, 129v (15); (nagł) Erázmy Bárzy z Błozwie. (-) PÓspolicie w tym kráiu borzmi nazywają/ Kogo chciwym/ ochotnym do dobrych íspraw znają PaprPan M2v; z tych zálię Miałt y wsi/ z ítawa íię tá obywatelów ípołeczność/ którą nazywamy Rzecząpóspolitą. ModrzBaz 2v; Bo albo [choroba] od głowy per neruos póydzie/ po wízyłtkim cíele/ álbo w któryle kąt cíálá wpádnie/ co defcenłami nazywác zwykli Oczko 12v, 6, 14; Ale íełzće coś wíęcey przydáie: gdy y tym księgam ktore w bibliach Apokrifámi nazywają/ wíarę odeymuie CzechEp 136, 191, 211, 259, 301, 425 marg; CzechEpPORz *2; GórnRozm B2v; LatHar 45 marg, 74, 87, 131, 177 marg, 662, 715; WujNT przedm 22, s. 310, 354, 452, 604, 607; A nurt záś krzywy y gościniec główny/ Gdzie ma íść ízkutá y dubas wárowny/ Wártem nazywá Rotman íuż nie młody/ Co świadom wody. KlonFlis F2v. Cf Zwrot.*

Z nazwą w N [w tym: sb (11), ai (1)] (12): á póspolicie rofzczka ktora półledniey z drugiey wyrofcie bywa wýfłza á tak dla tego nazywają to ziele/ Sin nad oyczem FalZioł I 54d, I 127b; GroicPorz a3v; BibRadz I 481; StryjKron 542; CzechEp 327; A drugi záś brzeg nazywają Pláłki KlonFlis F2. Cf Zwrot.

Z nazwą w A [w tym: sb lat. (6), sb grec. (1), ai grec.] (8): Ciotká/ íełt Oycowá álbo Mátczyná íiołtrá. Acz ty obiedwie Perfonie íednym Półłkim íłowem Ciotká zowá/ ále Lácinnicy roznołć w tym

máią. Bo siołtrę Oycowę *Amitam*, á siołtrę mátczynę *Materteram* nazywáią. *GroicPorz* ff2v; *Oczko* 6; *CzechEp* 67; Pokázuie fię z tych łow/ iż tám dźiatki Chrístyáńskie pirwey vcżono/ y w wierze ćwiczono/ ktore też Kátechumenos nazywano *NiemObr* 147; *LatHar* + 12v, 694 marg, 697 marg; *WujNT* przedm 22.

Bez przytoczenia nazwy, której domyślne brzmienie byłoby równe wyrazowi pełniącemu funkcję dopełnienia bliższego [zawsze dodatkowo z etymologią] (3): KRewność/ ieft powinowáctwo iedney Perfony ku drugiey/ gdy iedná rodzi fye od drugiey/ álbo dwie od iedney. A nazywáią krewność/ od łpołeczności/ y iedności krwi *GroicPorz* ff; *BibRadz* I 1b marg; *CzechRozm* 16.

Z zaimkiem przysłówkowym lub wyrażeniem w funkcji przysłówka (6): *BibRadz* I 47b marg; *IA*ko káždy rzemiełnik w swoim rzemiełle musí terminy łwe mieć/ iáko ma nazywáć naczyńie rzemieołlá łwego/ ielli fie chce porozumieć s towarzysźmi swoimi. *SarnUzn* B; *KuczbKat* 210 marg; *CzechRozm* 130; Dźiękuię tobie/ zá połtánowienie [...] Sákrámentu Eucháryłtyey (marg) Ták Grekowie Sákráment ćiałá y krwi Páńłkiey nazywáią. (–) *LatHar* 27, 375.

W połączeniu z określeniem języka etnicznego [w tym: po jakim (4), językiem [czyim] (1), wedle jakiego nazwiska (1), z jakiego (języka) (1); w podmiocie: kto pl (n-ethn) (9), my [= Polacy] (1), język jaki (1)] (15): *KuczbKat* 210 marg; *CzechRozm* 58; łtąd Grekowie ięzykiem łwym^m śiárkę/ χάov iákoby świętą nazywáli. *Oczko* 6; *CzechEp* 327; A drudzy ze wśi y z máiętności źiemłkiey do miałt fię wyprowadzáli/ przedawłzy máiętność, w mieście fię pieniędzmi żywili/ [...] á takie Skrytobyłami po Polłku nazywáno *GórnRozm* B2v; Zakonne te Doktory/ nazywa ł. Mátheufz y Márek/ *Scribas*. ś. Łukałz czáłem *legis peritos*, Żydowie *Sopharim*. *LatHar* 694 marg, +12v, 27 marg, 45 marg, 74, 131; y Apołtołowie w onym pierwłzym kościele Młzą wiewáli [!]/ ktorą y po dźiś dźień Ruś y Słowiáńie Słuzbą nazywáią. *WujNT* 452, przedm 22, s. 310, 604.

W połączeniu z określeniem źródła pisanego [w tym: w czym (3); w podmiocie: pismo (22), kto (autor) (2)] (25): Krewnym kogo piłmo nazywa. *CzechRozm* 154 marg, 7v, 16 [3 r.], 17v, 41, 41v [2 r.] (20); *CzechEp* 211, 301; Korbony/ to ieft z Żydowłkie⁸⁰/ kościełney łkrzynki: ktorą czáłem *Gazophylaciu*^m, w piłmie nazywáią. *LatHar* 697 marg, 694 marg; *WujNT* 456.

W charakterystycznych połączeniach: językiem [czyim] nazywać, niesłusznie, po dźiś dźień, po łacinie, po polsku (2), pospolicie (3), po żydowsku, wedle [jakiego] nazwiska, właśnie, z dawna, z zwyczaju [jakiego]; w Biblijach nazywać, w [którym] języku, w piłmie (2).

Zwrot: »nazywać [jakim, którym, czyim] imieni(e)m, słow(ki)em, nazwiskiem« [w tym: z nazwą w N (5), w I (2)] [szyk zmienny] (9:3:1): *SarnUzn* B3; tedyby y Aniołowie tymi ołobámi byli: bo ich też piłmo święte tymże imieniem Elohimy nazywa *CzechRozm* 16, 17v, 41, 41v [2 r.], 50v [2 r.], 51v; Ktory rozum/ zmyłł iego ieft/ ktory Grekowie λόγον zowiá: ktorym názwłłkiem też mówię [lege: mowę] nazywamy *CzechEp* 254; *LatHar* 375; Bo to nie nowina w káżdym ięzyku/ iednym łłowem nazywáć killká rzeczy/ iáko piłá/ kłodá/ broná/ nie iednę rzecz znáczy. *WujNT* przedm 22, s. 456.

α. *O imieniu własnym [w tym: n-pers (28), n-loc (23), tytuł tekstu (12), n-ethn (5), nazwa astronomiczna (5), nazwa Boga (1), inne (6)] (80) :*

Z nazwą w I [w tym: sb (33), ai (3)] (36): Potem fię źdruzgá [żoną] pobratał. Czo ia fortuną nazywał *RejKup* b3v; *RejWiz* 36; *Leop* *B2, *Zach* 11/14; Ale gdy miałtá łą podwrocone/ [studnie] obroćiły fię

w iezierzyfko/ kthore Asfálytytes/ álbo słone^m ábo też martwem morzem náziwáią *BibRadz* I 7d *marg*, I 431b *marg*; *RejAp* 121v; *BudBib* I [212]b *marg*, 309b *marg*; *CzechRozm* 83 [2 r.], 83v, 92v, 151, 152; TEgo ácz Krzywoufytym tákże názywáli/ Ale ferce y mężne y profte poználi. *PaprPan* Dd4v; *StryjKron* 95, 115; *CzechEp* 240, 303; *NiemObr* 72, 73; Vyźrzyfz tám drógę/ Białomléczną názywáią *KochPhaen* 18; CYNOSVRA – Gwiazd fzedm, babky pópoliczie rzekacze, albo iak ie Áftrologowie naziwáia niedwiedziem mnieifzim *Calep* 284a; *LatHar* 284, 698 [3 r.]; Y poftánowili dwu; Iozephá/ ktorego zwano Bár fába fem/ ktorego też názywano Iuftem; y Mácieiá. *WujNT Act* 1/23, *Mar* 15/7, *Act* 10/32, 11/13, 12/12, 25, 28/1. Cf »nazywać imieniem«.

Z nazwą w N (33): *Leop Zach* 11/10, 1. *Mach* 3/1, 11/7, 2. *Mach* 12/17, 21, *Mar* 14/32; NEmezys tę boginią/ pomfity/ názywáli *RejZwierz* 115; *BibRadz Gen* 14/7, I 7d *marg*, 98c *marg*, *Iudic* 18/29, I 146a *marg* (9); *RejAp* 121v; Cóz? ábo iáka modlitwá [*Pozdrowienie Archanielskie*] ieft. czy do modlitwy Pánfkiey przynależy? Názywał to oćiec mój/ á widzę iż wedle pífmá *Pozdrowienie* pánny Máryey *BiałKat* 223v; *BudBib* 2. *Mach* 12/13; *CzechRozm* 92v, 165v; žádal iest od nas wyfłyfzenia swiactwa s ftrony imięnia ktore naziwáią *Actio Andree Koźiczkowfki*. *ZapKościar* 1580/4v; Pipinus też Xiążę Prukfkie Chrzefćiánfki wielki mordercá zbudował trzeciá twierdżę ná Iezierze/ ktore do tych czáfów Pipinowo Iezioro názywáią. *StryjKron* 295, 11, 300, 507; *CzechEp* 424; *LatHar* 692; *WujNT* 508. Cf *Fraza*, »nazywać imieniem«.

Z nazwą w A (lat.) (2): A wízakoż to dziś máią od nas/ y od przodkow náfzych/ iż ie [*księgi*] názywamy Genefim/ dla zrodzenia y fтворzenia rzeczy wfyfłkich/ od ktorego Moizéfz naprzod poczyna. *BibRadz* I 1. Cf »nazywać imieniem«.

Z zaimkiem przysłówkowym (3): pytał Grzegorz gofpodarzá fwego/ iákoby tho miáfto názywano *HistRzym* 34v; *CzechRozm* 153; *PaprPan* I3v.

W połączeniu z etymologią nazwy [w tym: od kogo (1), od czego (2), według czego (1)] (4): Then Cedár był fyn Izmáelow/ od kthorego imieniá niekthorá źiemicę w Arábiefy názywano *BibRadz* I 351a; *CzechRozm* 6v; *StryjKron* 46, 115.

W połączeniu z określeniem języka etnicznego [w tym: po jakim (1), jakim językiem (1); w podmiocie: kto pl (n-ethn) (4)] (6): ktore [*miasto*] v z dawná y dziś łácińfkim ięzykiem *Septem colles*/ to ieft/ fiedmigornym názywáią *RejAp* 121v; *Cohan*/ miáfto *Micráimfkie*/ ktore po Grecfku *Tanáifem* (iáko mnimáią) nazywano. *BudBib* I 309b *marg*; *CzechRozm* 92v; tedy y dziś Turcy y Arabowie Egipfłkie Kroleftwo názywáią *Mifraim* álbo *Mifri* y *Miffer*/ á Zydowie *Mikraim* *StryjKron* 11, 115, 507.

W połączeniu z określeniem źródła pisanego [w tym: w czym (2); w podmiocie: pismo (3), kto (autor) (2)] (5): iedno miáfto y Elethem y Elothem pífmó zowie/ á w wirzchu tjchże kfiąg iednego á tegoż krolá/ to Ioalfem to Iohoalfem názywa. *BudBib* I [212]b *marg*; *CzechRozm* 107v, 151, 152; Modlitwy S. Brygidy wdowy (ktorá też y Birgitá w kánonizácye y iey/ Bonifácýus dziewiáty/ Papież/ názywa) o męce Pánfkiey. *LatHar* 284.

W charakterystycznych połączeniach: do tych czasów nazywać (2), dziś (2), [jakim] językiem, niegdy, po dziś dzień, po grecku, wedle pisma, z dawna; w kanonizacyjej nazywać, wszędy, w wirzchu ksiąg.

Fraza: »nazywają imię [czyje] [z nazwą w N]« = *ktoś, coś nazywa się jakoś* [szyk zmienny] (3): *BibRadz* II 2b *marg*; á imię gwiazdy/ nazywają piolyn [et nomen stellae dicitur absinthium] *WujNT Apoc* 8/11, s. 882 *marg*.

Zwroty: »nazywać [czyim, którym] imieni(e)m, [którym] przezwiskiem« [w tym: z nazwą w N (1), w A (lat.), w I (1)] = *vocare nomine PolAnt* [szyk zmienny] (5:2): Izaz nie wiesz iżes męże fwe podawiła? Iuzes ich fiedm miała/ áni cie żadnego imieniem nazywają [et unius eorum non es nominata] *BibRadz Tob* 3/9, I 121, 358d *marg*, *Luc* 1/57 [61]; czemuż to v Bogá łamego nie iest rzecz nie przyfityna nazywać tym swoim imieniem Elohim Bogi fałszywe y bálwany pogánłkie? *CzechRozm* 51v, 107v; Troiany záfz/ *Dardanidas, Priamidás, Phrigios, AEneadas, Troas, Iliadas, Teucros*, etc. według Krain/ Miałt/ Narodow/ Xiążąt/ przygody/ pożytkow/ vrodzáiow etc. roznyimi przezwilkámi nazywano. *StryjKron* 46.

»przywoitym [= należnym] imieniem nazywać« = *znać nazwę* (1): miła iest rzecz y wpoionych gwiazd wyobrażenia rożeznawać/ y obłędliwych á napfowanych ich włafne mieyfca okazuić/ ie przywoitymi imionmi nazywać *KwiatKsiąż* I3v.

»nazywać mianowicie« = *wołać po imieniu; vocare iuxta nomen PolAnt; vocare nominatim Vulg* (2): y nazywa owieczki fwe miánowicie/ á prowadzi ie. *BibRadz Ioann* 10/3 [idem] *WujNT Ioann* 10/3.

b. *O określeniu; mówiąc lub pisząc do kogoś lub o kimś a. o czymś, używać wyrazu nie będącego jego rzeczywistą nazwą lub imieniem (np. określać a. tytułować, a. przezywać); też: przypisywać coś komuś a. czemuś, uznawać za kogoś a. za coś za pomocą użycia w odniesieniu do niego pewnego wyrazu [w tym: kogo, co (571)] (572) :*

cum inf „być” (7): jakich przywilejów namnożyli w Rzeczypospolitej prawom naszym przeciwnych, co barzo złym Rzeczypospolitej być nazywamy *Diar* 74; *KrowObr* 24, 145v; *RejFig* Ee3; *RejPos* 82; *CzechEp* 92; Czego też y on Chilo Lácedemończyk ieden s Philozofow pothwirdził/ nazywając być tego dobrym Krolew/ *qui operam dat vt non metuatur. Phil* S3.

Ze zdaniem dopełnieniowym w funkcji dopełnienia bliższego (1): Drogę żywotá zowie iefliby fię poddali Bábilońkiemu Krolowi/ A drogę śmierci nazywa tho iefliby fię mu fprzećiwić chćieli. *BibRadz* I 393d *marg*.

Z wyrazem określającym w I [w tym: *sb* (442), *ai* (71), *pron* (*poss*) (2); *sb* i *ai* itp. (14)] (501): *BierEz* R3v, Sv; *OpecŻyw* 107v; *BielŻyw* 7, 65; *RejRozpr* Cv; *RejKup* bb4v; *KromRozm III* E3v; *Diar* 34, 41, 47, 59,74 (9); *LubPs* S5, Z2v; *GroicPorz* a2v; *KrowObr* A4v, B, B3v, B4v, C4 (38); Gdyż zdawná fzczeńliwemi takie nazywają/ Ktorzy z dáfeká przyfzłych przygod przełtrzegáią. *RejWiz* 173, 37v, 97v; *Leop* 3.Esdr 3/7, *Ier* 3/19, *Mal* 3/12, *Hebr* 2/11, 1.*Ioann* 3/1; *OrzList* d3v, e2; *RejFig* Ee3; Vczyniłz mi the łáfkę/ iż gdziekolwiek iedno przydziemy/ brátem mię fwym nazywać będziefz [*dic de me: Frater meus est*]. *BibRadz Gen* 20/13, I 2c *marg*, 6a *marg*, 163c *marg*, 196a *marg*, 283c *marg* (25); *KwiatKsiąż* F3, H; *Mqcz* 175b; *OrzQuin* Y2v; *Prot* Cv; *SarnUzn* D6; *RejAp* 16v, 17, 51v [2 r.], 66v [2 r.], 192, 198v; bo thego nazywają cznotliwym człowiekiem/ pocźciwym fługą/ ktho fie naiefpiey obłowi. *GórnDworz* Hhv; Ale áby iego kupcem nie nazywáli wfzítkie pjeniądze im wroćił/ á kazał tym mjáłto opráwować. *HistRzym* 11; *RejPos* 20, 29, 82, 88, 238v (10); *RejPosWiecz*² 95v [3 r.]; *RejPosWiecz*³ 96, [97] [2 r.], 99; *BiałKat* 61; Bącz iufz co wyfzłzey náfzwał dufzá żywą. Tho

wnech niżej wykładając stworzeniem żywym nazywa. *GrzegŚm* 23, A3v; Abowiem dobre mienie/ chociaż y bogactwo pobożne/ trudnoć to złym nazywać *RejZwierc* 69, 225, 232v; *WujJud* A6, 5, 45, 148v; *WujJudConf* 44v, 81 [2 r.], 118; *RejPosRozpr* b4, c2v; *RejPosWstaw* [21³], [110²]v; *BudBib* c3v, *Prov* 7/4, *3.Esdr* 4/42, *Sap* 2/13, *Bar* 5[6]/43[44]; Iesli zárobił ieden zá Tyydzień [!] grofzy Trzydzieści: tedy iuż to nazywali nie złą robotą. *Strum* E2; Przecz go [Boga] iedynym y łámym nazywał? *CzechRozm* 3v; Te⁸⁰ mówię Bogá łáme⁸⁰ iedynego wřzech rzeczy stworzyciela/ Pan nász Iezus Chrřtus wzywał/ do ręku iego ducha łwego oddawał/ bogiem łwym y Oycem nazywał/ iáko mieycá te świadczą. *CzechRozm* 9v, A8v, 1v, 4, 4v, 6 (123); ANtygoná ácz żádnym wřzyfcy nazywali/ Ale mężnym fortunnym wřzyfcy go widáli *PapriPan* R3, A3; Ale póřpolity człowiek [...] tych ktorzi fię krzywd łwoich mřzczą wielce waży/ y mężnymi ie á wielkiego łercá ludźmi nazywa. *ModrzBaz* 68; Bo niedofyc ci iest ná tem/ słyfzec gdy cię Krolem ábo Pánem nazywáią [regem aut principem salutari] [...]: Trzebá żebyś rządził/ iesli chcelz byc tym czem cię zowá *ModrzBaz* 106v, 18v; *SkarŻyw* 30, 131, 398, 414; *StryjKron* 134, 492, 752; chociaż fię ci terážnieyřzy nowi onymi zákládáią y łwoimi ie nazywáią. *CzechEp* 129, *3v [2 r.], 7, 22, 26, 47 (98); *CzechEpPORz* *2v, *3v; *NiemObr* 9 [2 r.], 10, 11, 12, 13 (53); *ReszPrz* 67, 96; *ReszList* 143, 147; *PudłFr* 53; *Phil* C, S3; *OrzJan* 115; Potym iż nieumieiętnie człowiek póřpolity śmiertelnymi ie [grzechy] nazywa. *LatHar* 129, 65, 129 [2 r.], 186, 187, 254 (18); *WujNT* 30, 89, *Mar* 8 arg, *Luc* 13 arg, 20/44 (22); á ná pořmiech ná iedno koláno klękájąc/ królem żydowřkim nazywáli. *SiebRozmyřl* C4v; *PowodPr* 61; *GořCast* 43; *SkarKazSej* 681 a; *KlonFlis* H. Cf »nazwiskiem nazywać«, »nazywać [kim] sobie«, »tylko przezwiskiem nazywać«.

Z wyrazem określającym w N (10): A tho iest imię ktorym go nazywać będą/ Pan łprawiedliwy nász. *Leop Ier* 23/6, *Ier* 33/16; *BibRadz* II 103b marg; Abowiem iest/ y Bog prawdziwy/ y człowiek prawdziwy/ á tho oboie w iędnę [!] perłonę złączywřzy/ tedy tho iest czo nazywamy prawdziwy Kryřtus. *RejPosWiecz*² 91, 95v; *GrzegŚm* Av; *CzechRozm* 53v, 154, 198v. Cf »nazwiskiem nazywać«.

Z wyrazem określającym w A [w tym: lat. (5)] (7): *BibRadz* I 393d marg; Dobrze to baczę y pomnię że prze tę przyczynę Duchowne Práwo klátwę Sądu łwego nazywa *Medicinalem Excommunicationem* *OrzRozm* I, 13v; Nazywam Ewánieliá/ Páná Chrřtuřowę/ ktora iest mocá Bożą ku zbáwieniu káżdemu wierzącemu. *CzechRozm* 90v; *CzechEp* 92, 357; *Phil* E3.

Z wyrazem określającym w V (1): Kiedy lie nań rozgniewa/ nazywa go/ łmrodzie *BielSjem* 10.

Z wyrażeniem określającym przytoczonym bez zmian: Był też ten Socrates dziwnie czyřtotą a łprawiedliwořciá y innemi cznotami obdarzon tak iż go inny mędrzi nad człowieka naziwali. *BielŻyw* 46; z tego go [Platona] gwiazdarze naziwali więcey bořkiego niź ludźłkiego przyrodzenia *BielŻyw* 85.

Bez wyrazu określającego, którego domyřłne brzmienie byłoby równe wyrazowi pełniącemu funkcję dopełnienia bliźszego (1): Abowiem od Izáaka potomřtwo tve nazywać będą [tj. potomstwo Izaaka będzie nazywane twoim potomstwem]. *BibRadz* *Gen* 21/12.

Z zaimkiem, zwykle przysłówkowym, lub z wyrażeniem w funkcji przysłówka (39): *Diar* 89; *KrowObr* A4; y było ná puřtyniách (marg) Ták nazywano tę kráinę w Iudá iż máło była ořiáđła/ gdzie tám Ian mieřzkał práwie iáko w puřczy miedzy onymi ludźmi niczemnymi. (–) *BibRadz* *Luc* 1/76, II 59d marg, 135d marg; iuż nie mářz ták łprořnych przewiřk [!] iáko ich Duch łwięty nazywać raczy *RejAp* 13v, 14v; *RejPos* 71v, 163 marg, 180, 330, 336v marg, 345v; *RejZwierc* 33v; Boć to iest włánie

przydawać fłowu Bożemu/ y vmnieyźać go/ á ná lewo fie odchylác/ fáłzywe wymyły/ y obłędliwe odźczepieństwá/ iádowite á zaráźliwe náuki fłowu Bożemu przeciwné/ fłowem Bożym okrywác/ y tym [tj. *słowem bożym*] ie nazywác. *WujJud* 76; *CzechRozm* 2v, 14, 58, 84, 93 (10); o Mefyfazu Iezuście fynom fwym rozmáitými go nazywáiąc fpołoby/ áź go też náwet názwał kámieniem *CzechEp* 285, 53, 99, 301; *NiemObr* 116, 118, 172; *ArtKanc* 120; *LatHar* 122, 197, 264. Cf »tak i owak nazywác«.

W połączeniu z etymologią nazwy [od czego] (1): do oddalenia dwoiákicy kažni docześniey pomagáią. Naprzod oney/ ktorą (wziáwłzy fłowo z Máláchiałzá Proroká) [...] czyścową od oczyszcienia nazywamy *LatHar* 285.

W połączeniu z określeniem źródła pisanego [w tym: w czym (6), u kogo (5), przez kogo (1); z podaniem lokalizacji (18); w podmiocie: pismo (Ewangelia św., list, Nowy Testament) (56), kto (autor) (61); pismo, autor + lokalizacja itp. (10)] (137): *LubPs* S5, Z2v; *KrowObr* 9v, 24v; *OrzList* e2; *Dwoie* tu nálienie wfpomina/ iedno węźowe/ co piłmá iáłzczorczim nálieniem nazywáią *BibRadz* I 2c marg, I 196a marg, 358d marg, 408c marg, II 24c marg, 32b marg; *KwiatKsiąż* H; *RejAp* 51v [3 r.], 66v [2 r.]; *RejPos* 20, 163 marg, 180, 330; *RejPosWiecz*² 95v [4 r.]; *RejPosWiecz*³ 96 [2 r.], [97] [2 r.], 99; *BiałKat* 61; *GrzegŚm* A3v; *RejZwierc* 33v; *RejPosRozpr* b4; *RejPosWstaw* [21³]; *CzechRozm* 1v, 2v, 7v, 8 [2 r.], 8v (53); A w Pfálmie záś 19. v 8. o tymże piłmię świętym mowáiąc/ á zakonem ie y przykazánim nazywáiąc ták piłze *CzechEp* 112, 60, 199, 212, 222, 291 (21); iż Ian w Ziáwieniu Rzym Bábilonem nazywa *NiemObr* 52, 9, 13, 38, 39 [2 r.], 57 [2 r.] (16); *Phil* S3; Páweł S. tenże Sákráment nazywáiąc wczestnictwem/ Ciáłá Páńłkiego y Krwie Páńłkicy/ tym fámym dofyć o nim wczćiwie mowi y piłze. *LatHar* 186, 122, 129, 197, 264, 379 [2 r.], 482 marg; *WujNT* *Luc* 20/44, s. 435; *SkarKazSej* 681a.

Z powtórzeniem tego samego wyrazu w dopełnieniu bliższym i w części określającej = nazywać rzecz po imieniu, nie fałszować (6): *CzechRozm* A8v; pomniác ná fwe wezwánie y powinowáctwo/ odpowiedam/ prawdę poproftu mowáiąc/ á złe też złym bez ogrodkow ábo winnikow nazywáiąc: tákże prawdę prawdą: á nieprawdę nieprawdą. *CzechEp* *3v, 54, 89, 171; Ani zákázuie złego złym/ Iudáłzá zdraycą nazywác *WujNT* 30.

Z użyciem wyrazów o sensie przeciwstawnym w dopełnieniu bliższym i w części określającej = fałszować, kłamać (9): gdy kośćioł Dijabelłki [...] prorocy fáłzywi nazywáią [!]/ kośćiołem fwięthym krześcijáńłkim *KrowObr* C4; Biádá onym kthorzy nazywáią [*dicentibus*] złe dobrym/ á dobre złym/ kthorzy kłádą ciemność zá świáthłości/ á świáthłość zá ciemności *BibRadz* *Is* 5/20; Owa wy wlyżftko opák/ ftárym nowe á ftáre nowym nazywáacie. *WujJud* 5, A6; *WujJudConf* 81; *BudBib* c3v; *CzechRozm* 218; *CzechEp* *3v, 7.

Z wyrazem użytym przenośnie (81): Żywot też náłz martwym morzem naziwał *BielŻyw* 65; *RejRozpr* Cv; *Diar* 47, 101; A nazywáią ty dwa miecza mocámi *GroicPorz* a2v; *KrowObr* 14v, 24, 24v, 109v, 153 (9); OBáććie co nam za miłość dał Oćiec/ żeby nas y nazywano y żebyfmy byli fynmi Bożemi. *Leop* 1.*Ioann* 3/1; *BibRadz* I 283c marg, 351a marg, 358d marg, 363c marg, 376b marg; O wyborna á znamienita okwitość Xiák/ iako ie my zowiemy. A Cicero porzádnie ie nazywa miłą a rofkołzną czeladką *KwiatKsiąż* H; *RejAp* 16v, 51v [3 r.]; *RejPos* 20, 29, 82, 261v, 338v marg, 346; *GrzegŚm* A3v, 10; *WujJud* 148v; *RejPosRozpr* b4, c2v; *BudBib* *Prov* 7/4; *CzechRozm* 1v, 28v [2

r.], 78, 108, 114 (11); V ftarych ludzi to bywáło/ iż ilekroć ktorego Krolá Krolem miánowano/ tyle rázow go też zá rázem y ftórzem ludu ábo Páltyrzem náyzywano *ModrzBaz* 18v; *SkarŻyw* 131, 414; Dla tego nálzy popadwłzy niemálą łzkodę w ludu piełzym/ á nie wziáwłzy Zamku/ ktory pierwey Swinim karmnikami náyzywáli/ náząd odciágnąć mułieli *StryjKron* 752; *CzechEp* 60, 142, 178, 289, 303 (9); *NiemObr* 34, 35, 37, 39 [2 r.], 44 (11); *ReszList* 147; A ciálá ich leżec będą ná vlicách miálftá wielkiego/ ktore duchownie náywáiá Sodomá y Egiptem *WujNT Apoc* 11/8; *SkarKazSej* 681a.

Z wyrazem użytym obelżywie (niekiedy będącym również przenośnią) (96): [Liszka mówi:] Włzytki więc [kury] ná mię gdakály/ Złodzieyká mię náywáyły. *BierEz* R3v, Sv; *OpecŻyw* 107v; *RejKup* bb4v; *KromRozm III* E3v; *KrowObr* A4v, B3v, B4v, 1v, 9 (10); Młzá też tę Sbiłzek miewáł/ kthorá teraz báłwochwálftwem Krowicki náyywa. *OrzList* e2; Bo gdy wftálá od niego/ zrábálá pirwłzego/ Názywáiác go zdraycá/ być ciálá łwoiego. *RejFig* Ee3; *OrzRozm* I3v; *KwiatKsiáz* F3; *Mącz* 175b; *OrzQuin* Y2v; *Prot* Cv; *RejAp* 17, 192; *RejPos* 346; *RejZwierc* 75v; *WujJud* 45; *WujJudConf* 81; Lecż to włzytko głupie bárzo y nieopátrznie czynili/ gdy y nas y inłzych włzytkich zá iedne krześciány poczytáli/ y włzyftkich záraz báłwochwálćami y bezbożnikami náyywali. *CzechRozm* 67v, 67v, 114, 159v, 267; *SkarŻyw* 30; Piecinig łzydził zniego/ náywáiác go żółwiem *StryjKron* 134, 492; *CzechEp* 22, 26, 47, 53, 64 (35); *CzechEpPORz* *3v; Iełli tedy X. A. Greki mędrkami náyywa/ niechayże łam nie náłłáduiác ich mędrowác przełtánie *NiemObr* 142, 9, 11, 22, 68, 94 (9); *ReszPrz* 67, 96; *ReszList* 143; *BielSjem* 10; *PudłFr* 53; *Phil* C, E3; *LatHar* 254; *WujNT Mar* 8 arg, *Luc* 13 arg, *Ioann* 6 arg, s. 424, 509 marg, 603, Bbbbbbb4.

W charakterystycznych połączeniach: bez alegoryjej nazywać, bez ogrodkow abo winnikow, bezpiecznie, bez wstydu i bojaźni bożej, czasem (2), często(kroć) (4), darmo, duchownie, głośno, gorzej, jaśnie, jawnie (2), lepiej, na wieki, niebogobojnie, niesłusznie, nieumiejętnie, niewłasnie, opak, pod podobieństwo, po dziecińsku, po prostu, (na)pospolicie(j) (7), po żakowsku, prawnie, prozno, prze nieobyczajność, prze [którą] przyczynę (dla [której] przyczyny, z [której] przyczyny) (3), (ani) przystojnie (2), [jakim, czym] sposobem (3), śmieie, tysiáckroć (tysiác rázow) (2), umysłem, w duchu, wielekroć, z daleka, z dawna (2), zgodnie, znacznie, z osoby swej, z strony ducha; indziej nazywać, na karcie [ktorej], na ([ktorym], wielu, rozlicznych) miejscu (miejscach) (4), w kazaniach, w księgach, w liście, we mszej, w Nowym Testamencie, w Objawieniu (Zjawieniu) (2), w przedmowach, w rozmowach, (mało nie) wszędy (a wszędy (wszędzie)) (5); nigdy nie nazywać, nigdzie(j) (4).

Zwroty: »[jakim, którym, czym] nazwiskiem (a. przezwiskiem), imieniem, tytułem, słowem nazywać; pod przezwiskiem [jakim] nazywać« [w tym: z wyrazem określającym w I (4), w N (1)] [szyk zmienny] (6:4:3:2:1): Bog będzie cię náywáył onym imieniem [Vocabitur enim tuum nomen a Deo] ná wieki/ Pokoiełm łpráwiedliwóści y chwálą pobożności. *BibRadz Bar* 5/4, I 333c marg, 371b marg, II 24c marg, 69c marg; A thák pod przezwłkiem tym káżdego moczará píłmo Lwem náyywa. *RejAp* 51v, 166; *RejPosWiecz*³ 96; Prawdziwą też śmierz náyywa tym łłowem łpánie/ iż człowiek vmárły milczy á niemowi áż do dniá Kryłthułowego *GrzegŚm* 10; Boć Pan Chriłtus tey czći y chwały łwoiey bárzo rad vżyczá y Apołtołom łwoim: ktore też známienitemi y łwemi włáfnemi tytuły náyywa *WujJud* 120; Y (owłzem) náłtáwiáli obrzydłóści łwoich w domu/ ktory náyzywano imieniem moim [tj, dom boży] [in qua invocatum est nomen meum]/ plugáwiác iy. *BudBib Ier* 32/34; przetoby to pokázác potrzebá/

że też piłmo ś. nazywa ludzi názwiłki tákiemi/ ktolemi zwiérzétá y bełtye nazywáią. *CzechRozm* 114; *NiemObr* 110, 126; *OrzJan* 16.

»niecudnym przezwiskiem nazywać« (2): Pan Chrystus nie cudnym przezwiskiem nazywa takowe, ktorzy fugiunt lucem z prawami swojemi. *Diar* 47; *RejZwierc* 267.

»nieprzystojnie nazywać« (1): Abowiem częgo Chrifus zakazał/ nákoniec y łłowá iákie⁸⁰ przykrego bliźniemu mowić ábo go iáko nieprzyłtoynie nazywać: tho on nie tylko bełtyią/ dżiká świnią y gorzey nazywa *CzechEp* 53.

»[kogo = kogo kim] sobie nazywać« (1): iż nie pámięta ná onę przeltrogę fyná Bożego/ ktorzy włzytkim wczniom łwoim zákazał/ áby z łtrony wiáry y nabożeńłtwá [...] Oycow łobie ná ziemi nie nazywali [tj. aby nikogo nie nazywali ojcamí]. *NiemObr* 82.

»nazywać [kim] sobie« [szyk zmienny] (2): A což łie thy małz fráfowác o powinowáthego łwego/ gdy go Pan nazywác raczy przyiacielem łobie. *RejPos* Ooo3v; żonę gładką máiąć/ bał się by go dla niéy nie zábito: á ták chcąc záchowác żywot łwóy: łiołtrą iá łobie nazywał. *BiałKat* 66.

»tak i owak nazywać« = *wyzywać* (3): á což zá dżiw że nas ták y owák/ namiáłtkowie ich/ teraz też dla Paná/ miłtrzá/ y gołpodarzá náłzego nazywáią? *CzechEp* 72, 63, 352.

»[kogo] tylko przezwiskiem nazywać [kim]« = *nie wierzyć w to, co się komus przypisuje* (3): Kryłtułá przezwiłkiem tylko nazywáią zbáwićielem *KrowObr* 57v marg, 57v, Ss.

Szeregi: »nazywać i (abo) czynić« [szyk 5:2] (7): I co łełt przec łie Syná Bożego/ [...] łedno Pánnę Máryą [...] nazywác y tżynić/ drogá/ żywotem/ zbáwieniem *KrowObr* 192v, 110; *WujJud* 148v; Ktořemu iż wy Iezulá Pośrzedniká zbáwienia przywáłfzcżacie: á práwłe go zbáwićielem łwym czynićie/ y nazywacie *CzechRozm* 122, A23, 267; *CzechEp* 76.

»nazywać i krzćić« (1): Wádżić náłz bót kowány/ rżezáné trżewiki/ Zkąd nas błazny nazywáłz/ y krzćíłz nas Stáńczyki. *PudłFr* 53.

»mieć [= *uważać za*] albo nazywać« (1): y możelz łe przeto kto mieć álbo nazywác [*aestimandum aut dicendum est illos esse*] Bogi? *BudBib Bar* 5[6]/43[44].

»nazywać i powiadać« (1): y będa was blogołłáwionemi nazywác y powiadać [*beatos vos dicent*] włłfyłcy Narodowie *Leop Mal* 3/12.

»nazywać i wyznawác« (2): á dołyc mi ná tym będzłe/ gdyż go [Jezusa] ták/ iáko go piłmo zowie ia też nazywác y wyznawác będe. *CzechRozm* 162; *CzechEp* 92.

»zwać i nazywać« (1): iż oto wćciwe małżeńłtwo y [...] łoże niepokáłone zowie y nazywa/ wyłłpkiem nietżyłłthym/ y grzechem plugáwym. *KrowObr* 235.

α. *Wymyślác komus, wyzywać* (2) : Ganitu aliquem incessere, Nágábác/ Náziwác kogo álbo przekwintowác łobie przeciwko komu. *Mqcz* 142c, 181c.

2. *Nadawác nazwę* (4) :

A. *Impf w funkcji czynności powtarzanej przez wielu wykonawców w różnym miejscu i czasie* (3) :

a. *O nadaniu imienia własnego [co]* (1) :

W połączeniu z etymologią nazwy [od czego, od kogo]: Ten łełt obyczay v hebreow/ iż kłięgi/ albo od pierwłżego łłowá/ álbo od te⁸⁰ ktorzy łe piłał nazywáią. *BudBib* I 1 marg.

b. O nadaniu oficjalnego tytułu [kogo; z tytułem w N] (2) : wŕzytkim władali/ máiąc tytuł zwierzchniego Monárchy świeckiego/ gdy ie *Imperatores* nazywano: także też y onego naywyższego Księdza Pogánłkie⁸⁰ łobie tytuł przywłafczyli/ nazywáiąc ie *Pontifices*. *NiemObr* 159.

B. *Impf w funkcji jednorazowej czynności nie doprowadzonej do skutku: chcieć nadać imię (1)* :

Zwrot: »nazywać imieniem [czyim]« [z nazwą w I] (1): A gdy było dnia ómega/ zefzli fię áby obrzezáli dziećiątko/ y nazywáli go imieniem oycá ie⁸⁰ [*vocabunt eum in nomine patris sui*]/ Zácharyáfzem Ale odpowiedzialwfy mátká iego/ rzekłá/ Nie ták/ áleć będzie wezwan Iánem. *BibRadz Luc* 1/55[59].

3. *Wymieniać, wspominać, wzmiankować [w tym: kogo (1)] (3)* : PRzidáło fię Potym czáfu onego iż Amráfel Krol Sennáár/ Arioch Kroi Elázár/ Chodorláhomor Krol Elám/ y Tádál Kroi Pogánłki. Walczyli przeciw Berá (*marg*) A tu nazywa Krole/ ktorzy nád iákiem powiáthem byli przełoženi. (–) *BibRadz Gen* 14/1; W ktorych słowiech nigdy nie wyłłowioną gorliwość (iáko I.M. łam nazywa y łobie iá przyczyta) káždy báczyć może *CzechEp* 323; *NiemObr* 151.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : Appello – Naziwám, mianuię. *Calep* 83a, 305b.

Synonimy: 1. krzcić, mianować, nazdziewać; 3. mianować, mienić, wylizzać, wymieniać.

Formacje współrdzenne cf ZWAĆ.

Cf NAZYWAJĄC, NAZYWANIE, NAZYWANY